

Architektura

Z początku w architekturze odrodzonej Polski dominował eklektyzm narodowy bądź tzw. styl dworski, który silnie nawiązywał do tradycji staropolskich. Sztandarowym przykładem stały się warszawskie osiedla Żoliborz Oficerski i Żoliborz Urzędniczy. Wkrótce jednak zaczął królować tak charakterystyczny dla okresu międzywojennego modernizm, którego twórcy inspirowali się założeniami Le Corbusiera.

Architektura była odbiciem narodowych pragnień o silnym państwie. Wygląd budynków miał być powiązany z ich funkcją, a wszelkie ozdoby musiały mieć swoje uzasadnienie. Ze względu na swoistą „morzomanie”, związaną z uzyskaniem dostępu do morza i ambicją budowania morskiej potęgi kraju, elementy marynistyczne pojawiały się także w nowych realizacjach architektonicznych. W modzie były obłe kształty, okna-bulaje, poręcze balkonów przypominające okrętowe relingi, nadbudówki czy wieżyczki kojarzące się z mostkiem okrętowym. Tego typu architektura popularna była szczególnie w Gdyni – mieście nowym, budowanym niemalże od podstaw, wolnym od naleciałości historycznych. Dzięki temu Gdynia stanowi wyjątkowy przykład polskiej architektury okresu międzywojennego – podobnie zresztą było w przypadku Stalowej Woli, wybudowanej na terenie Centralnego Okręgu Przemysłowego, której zabudowę charakteryzowały funkcjonalność i nowoczesne podejście do architektury.

Gdynia, Ulica 10 Lutego, Widok gmachu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i kawiarni Bałtyk, 1923 - 1939.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Ciekawym przykładem funkcjonalnej architektury okresu międzywojennego są budynki Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Oferowane przez nią mieszkania przeznaczone dla dysponujących ograniczonymi środkami finansowymi robotników miały być tanie i spełniać normy higieniczne. Choć niewielkie, były funkcjonalne, wyposażone w kuchnię i łazienkę (co wcale nie było wówczas takie oczywiste); na osiedlach znajdowały się różnego rodzaju udogodnienia i potrzebne instytucje społeczne, m.in. przedszkola czy domy kultury.

Budynek dworca kolejowego w Gdyni, 1937.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Specyficzny cel przyświecał twórcom nowych dworców kolejowych. Zastana przez nich infrastruktura kolejowa, pozostała po trzech zaborach, wymagała modernizacji, rozbudowy, a przede wszystkim unifikacji. Najszybszym i najprostszym sposobem na pokazanie jedności ziem polskich okazało się wybudowanie dworców kolejowych w jednym stylu – zdecydowano się na nawiązujący poniekąd do tradycji dworców szlacheckich, wspomniany już styl narodowy. Budowle w tym typie można było spotkać w Gdyni, Żyrardowie, Lublinie, Pruszkowie, Teresinie, Grodzisku Mazowieckim czy Aleksandrowie Kujawskim – wszystkie wymienione dworce były projektu Romualda Millera, naczelnika wydziału budownictwa Warszawskiej Dyrekcji PKP.

Warszawa, plac Wilsona, budynek WSM, przed 1939.
Fot. Polona, Biblioteka Narodowa

Niepodległa

Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości jest okazją do świętowania wydarzeń z przeszłości, ale również zachętą do budowania wspólnej przyszłości. Celem Programu „Niepodległa” jest stworzenie obchodów, które będą łączyć Polki i Polaków tak, jak ponad podziałami sto lat temu Niepodległa połączyła podzielony zaborczymi granicami naród. Zapraszamy do włączenia się we wspólne świętowanie. Więcej informacji: www.niepodlegla.gov.pl

Po więcej informacji historycznych, materiały edukacyjne, pobranie tej planzsy na własny użytek, informacje o Programie „Niepodległa” zapraszamy na www.niepodlegla.gov.pl.

tekst planszy: Anna Birłowska
(Biuro Programu „Niepodległa”)
korekta: Małgorzata M. Przybyszewska
konsultacja historyczna: dr hab. Paweł Grata, prof. UR
(Uniwersytet Rzeszowski)
redaktorzy prowadzący: Anna Birłowska,
Maria Czaputowicz (Biuro Programu „Niepodległa”)
grafika: OKO i UCHO

koncepcja:

niepodległa |
Biuro Programu „Niepodległa”
www.niepodlegla.gov.pl